

sadārdzinājumu labi kompensē cenu pieaugums, savukārt darbinieku skaita samazinājums kopumā tiek iztērēts algu pielikumos.

Nelabvēlīgo laika apstākļu ietekme 2021. gadā redzama praktiski visos augkopības kultūraugu apjomos. Jāpiebilst, ka sējumu kopplatība 2021. gadā bija par 2% lielāka nekā gadu iepriekš. Turpinājās jau iepriekšējos gados redzētās strukturālās izmaiņas sējumos: kviešus un pākšaugus sēja vairāk, bet kartupeļus un dārzeņus stādīja mazāk. Nelaime skāra gan graudaugus un pākšaugus, kuru ražība kritās visstraujāk, gan bija zemākas dārzeņu ražas, izņemot segtās platības.

Kviešu kopražs saruka par 9,5 %, rapšiem – par 6 %, augļiem un ogām – par 31 %, atklātā lauka dārzeni – par 23 %, bet visvairāk auzām un pākšaugiem – par 36 %, kartupeļiem – par 34 % un miežiem – par 30 %. Savukārt siltumnīcās izaudzēto dārzeņu kopražs pieauga par 14 %. Lopkopības nozarē kopējais apjoms 2021. gadā turējās stabils, ar nelielu pieaugumu – 1,4%. Jāteic, ka detalizācijā izmaiņas ir pamatīgas. Piemēram, izaudzēto liellopu apjoms audzis par 5,8%, olu ražošana par 1,7%, medus ieguve augusi par 33,3%. Čaklajiem kukaiņiem, kuru darbs tiek ierēķināts pie lopkopības, karstā vasara nākusi par labu. Samazinājumu par 17% pieredzēja kazu un aitu gaļas ražošana, cūkgaļas ražošanā kritums par 4%, bet kažokādu ieguvē kritums par 32%.

2021. gadā palielinājās gandrīz visu lauksaimniecības produktu cena. Straujākais cenu kāpums bija augkopības produkcijai – vidēji par 20,9 %, lopkopības produkcijai – par 8,6 %. Lielākais cenu kāpums konstatēts rudziem, miežiem, rapšiem un lauka dārzeniem – līdz 30 %. Kviešu un pākšaugu cena kāpusi par 17 %, kartupeļu – par 11%. Griķu cena palielinājās par 68 %.

Lopkopībā ievērojami pieauga liellopu un aitu gaļas cena – par 15 %. No iepriekšējā gada samazinājuma atguvās piens cena, pakāpjoties par 13 %. Mērenāks bijis putnu gaļas cenas palielinājums – par 8 %, taču vislielākais kāpums pēc iepriekšējā krituma konstatēts kažokādu cenai – par 88 %. Būtiski cena samazinājās cūkgaļai – par 13 %. Nedaudz saruka arī medus cenas, jo ražošana auga ļoti strauji.

Zemkopības ministrijas 2021. gada pārskats liecina, ka kopējā lauksaimniecības preču izlaides vērtība bāzes cenās, ieskaitot produktu subsīdijas, gadā sasniedza 1585 miljonus eiro, kas ir ne vien par 4,6 % vairāk nekā 2020. gadā, bet arī vairāk nekā jebkurā iepriekšējā gadā. No kopējās vērtības teju divas trešdaļas (66 %) veidoja augkopība un tikai 34 % – lopkopība.

Lauksaimniecības uzņēmumu vidū pirmajā vietā 2021. gadā izvirzījās SIA *Mārupes siltumnīcas*, tikai nedaudz kāpinot apgrozījumu līdz 11,7 miljoniem eiro. No pirmajām divām vietām mazliet zemāk pavirzījās SIA *Gaižēni* un SIA *Latvi Dan Agro*, kas ir cūkkopības uzņēmumi, un abiem apgrozījums sarucis. Proti, izmaiņas notikušas, nevis SIA *Mārupes siltumnīcas* būtiski palielinot apgrozījumu, bet tādēļ, ka cūkkopībā klājās grūtāk, cenas un izlaide kritās. Tālākās lauksaimnieku TOP izmaiņas pret 2020. gadu arī var dēvēt drīzāk par

mainīgu veiksmi gadu no gada, lai gan jāpiebilst, ka labākajiem graudkopjiem sliktie laika apstākļi nav traucējuši TOP celties uz augšu. Piemēram. Āra Burkāna zemnieku saimniecība *Sējas* audzējusi apgrozījumu no 6,54 miljoniem eiro 2020. gadā līdz 7,89 miljoniem 2021. gadā, un arī peļņa augusi par aptuveni miljonu. Līdztekus cūkkopības uzņēmumiem peļņa ir minimāla, un pat pie augoša apgrozījuma dažiem uzrādās zaudējumi. Stabili TOP5 turas SIA *Liepkalni* un *Agrofirma Tērvete*, tomēr 2021. gadā abiem uzņēmumiem apgrozījuma samazinājums, arī peļņa mazāka. Kopumā redzams, ka daudziem no labākajiem nozares uzņēmumiem 2021. gads bijis grūts.

Lauksaimniecības kooperatīvu un lauksaimnieciskās produkcijas vairumtirgotāju TOP10 būtisku izmaiņu nav. *Latraps LPKS KB* ikgadēji ieņem pirmo vietu pēc apgrozījuma un ir uzņēmums ar augstāko rentabilitāti šajā grupā.

TOP10 jaunpienācējs ir SIA *Avrora Baltic*, kur uzņēmumam gada laikā izdevies palielināt apgrozījumu pat vairāk nekā par 300%. Uzņēmums dibināts tikai 2017. gadā, TOP500 apbalvoto sarakstos parādījies arī 2019. gadā. 2021. gadā SIA *Avrora Baltic* pamatdarbība – kviešu graudu, cukurbiešu granulēto grauzījumu, zirņu, kukurūzas graudu, linsēklu un citas barības vairumtirdzniecība. Uzņēmuma neto apgrozījums pārsniedza 53 miljonus eiro, kas ir par aptuveni 40 miljoniem vairāk nekā gadu iepriekš. Bruto peļņa bija 7,4 miljoni – par 6,9 miljoniem vairāk nekā pirms gada. Pārskata peļņa 3,1 miljons eiro. Vienīgais uzņēmuma parāds ir mātes kompānijai – 15,7 miljoni eiro.

Zemnieku saeimas priekšsēdētāja vietniece Maira Dzelzkalēja-Burmistre teic, ka, runājot par laikapstākļiem un dabas labvēlību, 2021. gads noteikti nav iezīmējies kā īpaši ražens – vasarā novērojām ilgstošu sausuma un karstuma periodu, kas samazināja ražas potenciālu par aptuveni 20%. Interesants novērojums bija arī tas, ka visa Latvija faktiski vienlaikus uzsāka ražas novākšanu, lai gan parasti pa reģioniem novērojamas divu nedēļu atšķirības. Raža vienkārši nokalta. Sausums arī būtiski ietekmēja dārzeņu ražu – bija zema kartupeļu un citu dārzeņu ražība. Arī lopbarības ieguvē sausums nenāca par labu, jo zālāji atauga krietni lēnāk un ar mazāku masu, taču tiem, kas audzēja kukurūzu, ražība padevās gana laba.

Jāsaka, ka 2021. gads bija gads, kurā uzsākās vēl šobrīd novērojami *amerikāņu kalniņi*. Gada pirmā puse bija salīdzinoši stabila un mierīga – piens cena turējās aptuveni 30 centu robežās, graudu cena – ap 190 EUR par tonnu. Saistībā ar cūkgaļu gads iesākās ar visai zemu iepirkuma cenu, taču līdz gada vidum tā pakāpās par aptuveni 30-40%, pēc tam gada beigās atkal sekoja samazinājums. Pozitīvas tendences gada nogalē bija novērojamas graudaugu un piens tirgū – piens cena septembrī izkustējās no ilgstošās 30 centu cenas un stabili pa mēnešiem sāka palielināties. Graudu iepirkuma cena (ja tie netika pārdoti jau vasarā) novembrī un decembrī pieauga par aptuveni 20%.

Tirgus situācija 2021. gadā varētu izklausīties